

WORLD FISH MIGRATION
FOUNDATION

Sportvisserij
Nederland

VRILBAAN VOOR VISSEN

Eénmalige aanvraag voor een bijdrage van de Nationale Postcode Loterij

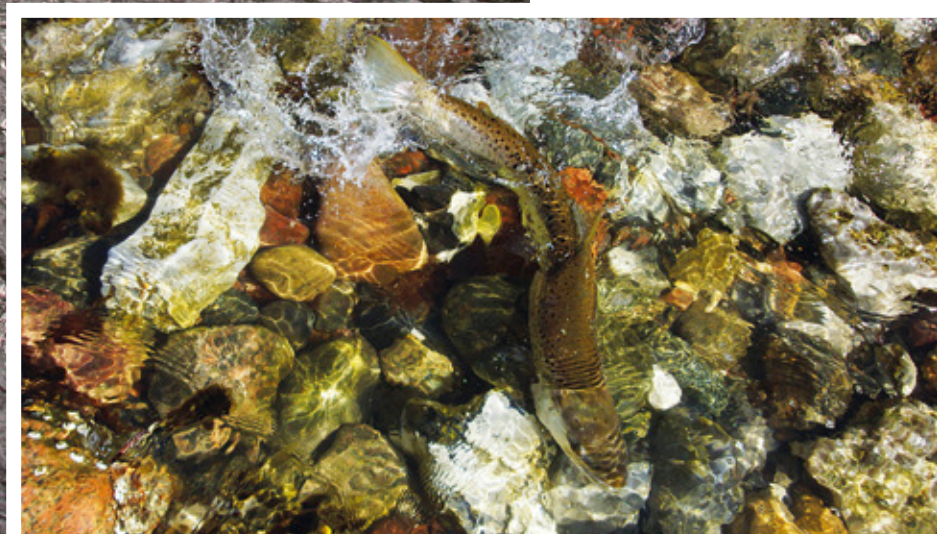
Gesteund door:

RAVON, Good Fish Foundation, Wetlands International, Stichting Noordzee,
Rewilding Europe, WWF, Natuurmonumenten, SBB, Waddenvereniging, 12
Landschappen, Waterschap Rijn en IJssel, Waterschap Drents Overijsselse Delta.

In Nederland en Europa houden tienduizenden sluizen, dammen en andere obstakels stroomopwaarts zwemmende vissen onnodig tegen. Snel slopen die handel, zeggen Sportvisserij Nederland, de World Fish Migration Foundation en partners. Gezamenlijk willen zij een aantal cruciale obstakels in Nederland verwijderen, deze gebruiken als showcases voor soortgelijke projecten elders in Nederland en omliggende landen en daarmee ondersteuning bieden aan een bredere ‘Dam Removal’ beweging in Europa.

INHOUDSOPGAVE	
SYNOPSIS	4
ACHTERGROND	6
DE ONVERWACHTE COMBINATIE VAN NATUURBESCHERMERS EN SPORTVISSERS IS NÚ NODIG	8
EEN FLINKE BOOST NODIG VOOR TREKVISSSEN	10
WE KUNNEN BARRIÈRES OOK GEWOON WEGHALEN!	12
SAMENWERKING IN BINNEN- EN BUITENLAND	14
WAT GAAN WE DOEN	16
WAT HEBBEN WE HIERVOOR NODIG	18
WAT LEVERT HET NU OP?	19
NEDERLAND WEER VOL MET VIS MET STEUN VAN DE POSTCODE LOTERIJ	19
<hr/>	
BIJLAGE I: SPORTVISSERIJ NEDERLAND EN NATUUR AMBITIES	20
BIJLAGE II: WORLD FISH MIGRATION FOUNDATION	22

SYNOPSIS

De wateren in Nederland zaten ooit vol met trekvis, maar deze zijn vrijwel overal verdwenen. Vissen moeten kunnen zwemmen om hun paaigebieden – vaak bovenstrooms – te bereiken. En dat lukt vele soorten allang niet meer door al die barrières. Er is in Nederland bijna geen rivier, sloot of beek waarin een vis nog ongehinderd stroomopwaarts kan zwemmen.

Natuurbeschermers en sportvissers hebben lang met elkaar gestreden om ‘de laatste vis’, maar door de urgentie van dit probleem sluiten zij nu de handen ineen om het tij te keren. Beide partijen zijn actief om hun achterban te bereiken en te mobiliseren. Sportvisserij Nederland bereikt via haar kanalen zoals VIS-TV en vloggers als Enzo Knol meer dan 1,8 miljoen Nederlanders per week. De World Fish Migration Foundation heeft in vijf jaren tijd in meer dan zestig landen mensen gemobiliseerd om een vuist te maken voor migrerende vissen. Door juist samen te werken kunnen we opkomen om te zorgen voor gezonde rivieren vol vis, zoals de Rijn, de Maas en andere rivieren.

Ondanks dat we in Nederland barrières passeerbaar maken voor vissen, is dit niet voldoende. De maatregelen blijken ineffectief en worden te langzaam geïmplementeerd. Bovendien zijn veel oplossingen niet duurzaam. En dat terwijl er een simpel en zeer effectief alternatief is: het weghalen van barrières. Hierdoor herstelt ook het hele natuurlijke proces zich met sedimentstromen en natuurlijke bodemstructuren. Dit leidt tot meer biodiversiteit, betere waterkwaliteit en herstel van de visstand. Waarom dit alternatief nog aantrekkelijker is: veel barrières hebben hun functie verloren! Er zijn geen exacte gegevens bekend, maar er zijn minimaal 30.000 overbodige dammen in Europa. Dus wel 30.000 keer dat trekvis onnodig hun neus stoten en gehinderd worden. Met het project ‘Vrij baan voor Vissen’ willen we vooral een doorbraak bereiken door het in kaart brengen en verwijderen van al deze (kleine) obstakels. Want of de barrière of dam nu groot of klein is, de schade is groot aan het rivier ecosysteem.

Om dit te bereiken moet je samenwerken. Daarom zoeken de World Fish Migration Foundation en Sportvisserij Nederland actief de samenwerking op met andere organisaties, zoals het Wereld Natuur Fonds, de Waddenvereniging, RAVON, de Good Fish Foundation en ARK Natuurontwikkeling. Op Europees niveau werken we ook samen met andere Europese kantoren van het Wereld Natuur Fonds, met Rewilding Europe, the European Rivers Network, de Britse Rivers Trust en The Nature Conservancy.

Eerst onderzoeken we welke obstakels zich het beste lenen voor de vijf showcase verwijderingen. We hebben immers het doel om vijf opschaalbare showcases op het gebied van damverwijdering in Nederland te organiseren. We gaan vervolgens monitoren hoe het leefgebied zich hier weer herstelt. We werken niet alleen op Nederlands niveau, maar ook op het gebied van de vier stroomgebieden (Rijn, Maas, Schelde, Eems) en Europees niveau. Rivieren kennen namelijk geen grenzen. De kennis van deze showcases wordt gedeeld met (inter)nationale partners. En samen gaan we vis migratie langs de rivieren agenderen, zorgen we dat de overbodige barrières zorgvuldig in kaart worden gebracht en vieren we gezamenlijk de successen. We gebruiken het Dam Removal Europe netwerk om te zorgen dat dit ook in Brussel geborgd wordt en opgeschaald wordt naar andere landen.

De Postcode Loterij heeft al eerder projecten zoals Red de Paling ondersteund. Vrij baan voor Vissen is een noodzakelijke en volgende stap door barrières niet alleen passerbaar te maken, maar waar mogelijk zelfs te verwijderen. Door de bijdrage van de Postcode Loterij kunnen wij ons werk voortzetten en concrete en effectieve resultaten behalen. Belangrijker nog: met de hulp van de Postcode Loterij krijgen trekvis weer vrij baan en kunnen zij terugkeren in onze rivieren.

ACHTERGROND

Nederland werkt al eeuwen met water. We beïnvloeden met stuwen en dammen de natuurlijke doorstroming van rivieren, beken en sloten. We manipuleren waterstanden met sluizen, duikers, gemalen en dijken. Dat doen we om scheepvaart mogelijk te maken, of om de boel droog te houden of juist natter te maken. Maar de vissen waren we vergeten.

Ooit moeten de wateren in Nederland vol hebben gezeten met trekvisen, maar ze zijn vrijwel overal verdwenen. Vissen moeten kunnen zwemmen om hun paaigebieden – vaak bovenstrooms – te bereiken. En dat lukt vele soorten allang niet meer door al die barrières. Er is in Nederland bijna geen rivier, sloot of beek waarin een vis nog ongehinderd stroomopwaarts kan zwemmen.

Waterbeheerders en ecologen weten inmiddels dat het ook anders kan, zodat paling, zalm, zeeforel en rivierprik zich weer vrijuit kunnen voortbewegen door nat Nederland. Voordat het zo ver is, moeten er nog wel wat obstakels worden geruimd: ruim 1800! Dit zijn dan alleen nog maar de belangrijkste knelpunten voor vismigratie, die in 2016 en 2017 geteld zijn in Nederland. Er gebeurt al wel van alles, maar het gaat nog veel te langzaam. De Vismigratierivier en de Kier van Haringvliet laten wel veel meer vissen door, maar die willen dan ook verder de stroomgebieden in. Er is grote behoefte aan goede opschaalbare voorbeeldprojecten, die de ecologische én economische voordelen van vrije rivieren laten zien en daarmee navolging zullen krijgen in binnen- en buitenland. Sportvisserij Nederland, de World Fish Migration Foundation en partners hebben de krachten gebundeld om die succesvolle voorbeelden te realiseren en vis weer echt vrij baan te geven. Een leven zonder obstakels!

DE ONVERWACHTE COMBINATIE VAN NATUURBESCHERMERS EN SPORTVISSERS IS NÚ NODIG

Het gaat niet goed met de natuur in rivieren. In de periode 1970 – 2012 is mondiaal het aantal soorten in rivieren, wetlands en delta's met 81% afgenomen. Voor vissen geldt een gemiddelde afname van maar liefst 55%. Sportvisserij en natuurbeschermers delen een zorg en een opgave voor herstel.

Nog niet zo heel lang geleden was samenwerking tussen natuurorganisaties en sportvisserij een gevoelig onderwerp, maar inmiddels weten we dat we niet zonder elkaar kunnen. De opgave voor herstel en behoud van waternatuur is gewoon te groot om er niet samen in op te trekken. Gelukkig is er tegenwoordig regelmatig overleg tussen organisaties als het Wereld Natuur Fonds, de Waddenvereniging en Sportvisserij Nederland. De organisaties werken samen aan inspirerende projecten als de Kier van het Haringvliet en de Vismigratierivier bij de Afsluitdijk. De zorgen over dierenwelzijn en overbevissing worden onderkend en er wordt naar gehandeld. Bij de projecten worden bijvoorbeeld afspraken gemaakt over visvrije zones en over 'catch and release', waarbij gevangen vissen weer worden vrijgelaten.

Sportvisserij Nederland deelt de visie dat het om meer gaat dan vissen alleen. Als zalmen bijvoorbeeld weer de bovenlopen kunnen bereiken, dan zullen ook veel andere soorten daarvan profiteren. Het gaat zelfs verder dan dat: zoals regen het verdampte water vanuit de zeeën terugbrengt naar de bergen, brengen de trekvisserij de nutriënten uit zee terug naar de bovenlopen. Trekvisserij spelen een rol in een cyclus, die op veel plekken in Europa is afgebroken.

Als 3-doornige stekelbaarsjes weer het zoete water kunnen optrekken om te paaien, dan is dat goed voor de lepelaar. Als de spiering weer de IJssel en de Vecht optrekt dan zorgen ze ervoor dat de onderzijde van de voedselpiramide wordt gevuld. Pas als we die relaties goed begrijpen kunnen we beginnen aan echt natuurherstel.

Projecten als het Droomfonds Haringvliet hebben laten zien dat de samenwerking tussen natuurorganisaties en Sportvisserij Nederland helpt. Als in het VIS-TV programma goed wordt uitgelegd hoe het is gesteld met vis in het Haringvliet en wat de kansen zijn bij natuurherstel, kan dat het lokale draagvlak voor dergelijke projecten enorm beïnvloeden. Voor de Haringvliet was dergelijk draagvlak essentieel.

Sportvisserij Nederland bereikt via haar kanalen zoals VIS-TV en vloggers als Enzo Knol meer dan 1,8 miljoen Nederlanders per week! De World Fish Migration Foundation heeft in vijf jaren tijd in meer dan zestig landen mensen gemobiliseerd om een vuist te maken voor migrerende vissen. Deze samenwerking brengt mensen bij elkaar, die gezamenlijk gaan zorgen voor meer vissen in de Rijn, Maas en andere rivieren. Meer informatie over Sportvisserij Nederland en de World Fish Migration Foundation is te vinden in de bijlages.

EEN FLINKE BOOST NODIG VOOR TREKVISSEN

De World Fish Migration Foundation doet momenteel mee aan een Europees wetenschappelijk onderzoek waaruit blijkt dat er in Europa geen enkele rivier meer vrij kan stromen. Gemiddeld is er in Europese rivieren op bijna elke kilometer een obstakel! Al die barrières hebben effect op trekroutes van vissen. Door de blokkades kunnen paai- en leefgebieden niet meer worden bereikt. Daarnaast zijn veel barrières zodanig geplaatst dat zij ook complete paaigebieden en habitats vernietigen. Niet voor niets worden deze barrières momenteel als de grootste oorzaak gezien van dalende populaties trekvis.

De verwachting is dat als we niets doen het aantal barrières nog verder gaat groeien. Door de verwachte klimaatverandering wordt er stevig ingezet op hernieuwbare energie, met waterkrachtcentrales als belangrijke bron. Alleen al in de Balkan zijn plannen voor duizenden nieuwe barrières geteld. In watergevoelige landen als Nederland spelen ook de verwachte weersextremen een grote rol. Er worden grotere zoetwater tekorten en grotere overstromingen voorspeld. Als reactie op dergelijke voorspellingen hebben mensen de neiging om naar technische oplossingen te grijpen en juist meer barrières te bouwen, in plaats van meer natuurlijke en milieuvriendelijker alternatieven te onderzoeken.

In Nederland zijn de belangrijkste knelpunten voor vis migratie in kaart gebracht. Dat is al goed nieuws, want in veel Europese landen is zelfs dat nog niet gebeurd. Een deel van die knelpunten is in de afgelopen jaren opgelost, maar veel blijft steken. Het Wereld Natuur Fonds, Waddenvereniging, RAVON, the Good Fish Foundation, Stichting Noordzee en Sportvisserij Nederland luiden in 2019 gezamenlijk de noodklok bij politici in Den Haag:

“Er wordt, in verschillende mate, door de waterbeheerders gewerkt aan het passeerbaar maken van barrières voor trekvis, maar het tempo waarin dit gebeurt is bij lange na niet voldoende. De voorzieningen die zijn aangelegd, werken niet optimaal voor de verschillende soorten trekvis en het onderhoud van de voorzieningen voor vis migratie is vaak niet duurzaam geregeld.”

Het schiet niet op, we moeten het anders en groter aanpakken.

‘Neusje van de Zalm’

Trekvis zijn echte atleten. Sommigen kunnen meer dan 10.000 km per jaar zwemmen, naar voedsel en paaigebieden. Verscheidene soorten zijn in staat om vanuit volle open zee precies de plek terug te vinden in de rivier waar ze ooit geboren zijn. Dat is niet gemakkelijk als je bedenkt dat de meeste rivieren honderden vertakkingen kennen en dan nog eens duizenden haarvaten. Sommigen krijgen dat voor elkaar doordat ze heel nauwkeurig kunnen ‘ruiken’ waar ze moeten zijn. Het spreekwoordelijke neusje van de zalm is er immers niet voor niets. Er zijn ook aanwijzingen andere vissen gebruik maken van magnetische velden voor navigatie en bij sommige soorten is het nog een mysterie hoe ze hun weg in troebele wateren kunnen vinden. Er zijn wereldwijd ruim 1.100 soorten die meer dan 100 kilometer zwemmen om aan hun levensbehoeften te voldoen.

WE KUNNEN BARRIÈRES OOK GEWOON WEGHALEN!

De laatste decennia is de belangstelling voor het onderwaterleven gegroeid en is men aan de slag gegaan met vispassages en halfslachtige oplossingen zoals het transporteren van vissen met vrachtwagens van de ene kant naar de andere kant van een dam. Het zijn vaak projecten met de beste intenties, maar de experts komen langzaam maar zeker tot de conclusie dat dergelijke maatregelen bij lange na niet zo effectief zijn als het verwijderen van de barrières. Onlangs maakte Zweden bekend dat de helft van hun vispassages eigenlijk niet werkt. Het verwijderen van de obstakels is uiteindelijk het meest effectief. Niet alleen voor vissen, maar voor de hele rivier. Het maakt immers ook mogelijk dat natuurlijke processen zich herstellen, met sedimentstromen, natuurlijke bodemstructuren, etc.

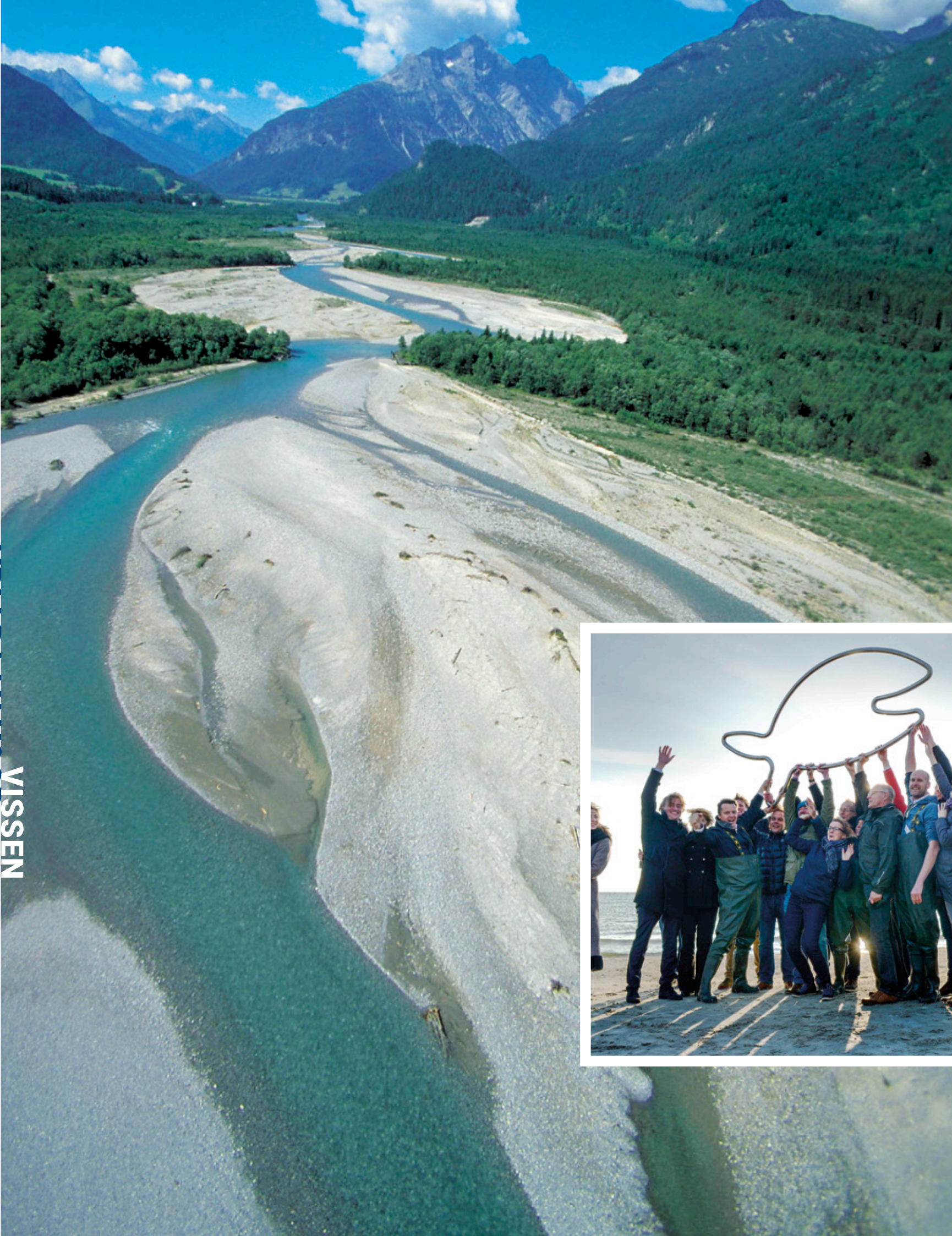
De resultaten en effecten van damverwijdering in de praktijk zijn zeer positief. In Nederland is bij Winterswijk de dam in de Boven Slinge verwijderd. Dit heeft geleid tot een toename van 40% in de visstand, een toename in diversiteit vissoorten van 148%, toename van biodi-

versiteit en waterkwaliteit. De effecten zijn vrijwel meteen merkbaar. Josh Royte van The Nature Conservancy, onze Amerikaanse partner, vertelde uit eigen ervaring hoe rivierharing binnen één dag na damverwijdering de rivier weer opzwom, ondanks dat de rivier al honderd jaar was afgesloten. Na een paar jaar zwommen er weer miljoenen rivierharingen de rivier op. Dit zijn slechts twee voorbeelden, maar het toont de veerkracht en dynamiek van de natuur in en rond rivieren.

Het verwijderen kan natuurlijk lang niet altijd, want veel barrières zijn er niet voor niets. Zij hebben een functie, zoals het voorkomen van overstromingen, vasthouden van zoetwater of het opwekken van energie. Daarom denken de meeste mensen positief over dammen en stuwen. Bij de term ‘dam removal’ gaan regelmatig nog de wenkbrauwen omhoog: ‘kan dat wel?’

De World Fish Migration Foundation, het Wereld Natuur Fonds en andere Europese organisaties zijn enkele jaren geleden gestart met het project Dam Removal Europe, op zoek naar situaties waarin Dam Removals wel mogelijk zijn. Daarbij richten we ons in eerste instantie op het laag hangend fruit: dammen die geen functie meer hebben en dus overbodig zijn, en waarbij de gemeenschap er geen moeite mee heeft als die weg wordt gehaald.

Het aantal overbodige barrières wordt in Europa geschat op 30.000 tot 250.000. Het gaat daarbij vooral om kleinere barrières, zoals stuwen in sloten en beken in Nederland, of oude kleine waterkrachtcentrales in bergachtige gebieden. De World Fish Migration Foundation was in 2019 co-auteur van een artikel in het gerenommeerde wetenschappelijke blad Nature: ‘Beware of small dams, they can damage, too’. Conclusie: de kleine barrières zijn bij elkaar minstens zo schadelijk als de grote dammen. Met het project ‘Vrij baan voor Vissen’ willen we vooral een doorbraak bereiken in het verwijderen van al deze kleine obstakels. Slimme voorbeelden op strategische plekken in Nederland, die vervolgens elders in het land, maar ook in Europa navolging kunnen vinden.

SAMENWERKING IN BINNEN- EN BUITENLAND

Sportvisserij Nederland en de World Fish Migration Foundation zoeken actief de samenwerking op met andere organisaties. In Nederland stemmen we af met organisaties als het Wereld Natuur Fonds, de Waddenvereniging, RAVON, de Good Fish Foundation en ARK Natuurontwikkeling. Op Europees niveau werken we ook samen met andere Europese kantoren van het Wereld Natuur Fonds, met Rewilding Europe, the European Rivers Network, de Britse Rivers Trust en The Nature Conservancy. Dit alles in de context van de snel groeiende Dam Removal Europe beweging. Anders dan de naam Dam Removal Europe doet vermoeden gaat het niet alleen over dammen, maar ook over andere barrières zoals stuwen en gemalen. The World Fish Migration Foundation coördineert sinds enkele jaren deze samenwerking.

Alleen op die manier kunnen we mensen verbinden, bewustzijn creëren, het netwerk laten groeien en onze doelen bereiken. Het gaat daarbij om experts, uitvoerders in de praktijk, studenten, wetenschappers en mensen uit organisaties die betrokken zijn rond het watermanagement. Die mensen worden bij hun ambities geholpen door:

- meer aandacht voor trekvisserij bij het algemene publiek;
- een groter netwerk, waardoor kennis en goede voorbeelden beter kunnen worden gedeeld;
- beter advies en informatie voor beleidsmakers en financiers.

Een dam verwijderen doe je namelijk niet alleen. Daar heb je overheden, waterschappen, onderzoekers en beleidsmakers voor nodig. Wij helpen met onze dam removal beweging het bewustzijn voor het belang van vis migratie te vergroten en maatregelen en beleidscycli te versnellen. Verandering begint met bewustwording, kennis en verbinding. Dit doen wij, zodat financierende organisaties vanuit verschillende kanten worden aangesproken om damverwijderingsprojecten in de praktijk te ondersteunen. Zodat ook wetenschappers meer werk gaan maken van onderzoek naar trekvisserij en het bewijs leveren dat dam removal zowel ecologisch als sociaal-economisch goed uitpakt. En zodat burgers weten dat ook zij het verschil kunnen maken als zij obstakels in hun rivieren zien. Deze aanpak heeft in de afgelopen jaren al geleid tot een stevige coalitie en 11 concrete dam verwijderingen.

WAT GAAN WE DOEN?

Het verwijderen van lokale obstakels is veel effectiever als het onderdeel is van grotere ambities op stroomgebied niveau. We willen er naar toe werken dat er gericht wordt gekeken welke obstakels het eerst moeten worden weggehaald en hoe het leefgebied van vissen vervolgens het best kan worden hersteld. In Nederland, maar ook door onze burens. De Nederlandse stroomgebieden zijn immers grensoverschrijdend. Daarnaast is veel van ons beleid sterk beïnvloed door Europese regelgeving. We kiezen er daarom voor in de samenwerking te mikken op drie verschillende niveaus: in Nederland zelf, de vier relevante stroomgebieden (Rijn, Maas, Schelde, Eems) en Europees.

“Als liefhebber van vissen en natuur droom ik van een geweldige visstand in Nederland...hoe? Door dammen, dijken en sluizen open te zetten!”

Klaas van Eerden, presentator/komiek en ambassadeur van World Fish Migration Day.

WAT GAAN WE DOEN IN NEDERLAND?

- Het organiseren van **vijf opschaalbare showcases** via lokale partners, crowdfunding en bijdrages van beheerders, die laten zien dat verwijderen van obstakels ook in Nederland een valide optie is. De showcases moeten voor 2024 laten zien dat de verwijderingen niet alleen goed zijn voor natuur, maar ook sociaal-economische kansen bieden. De Waterschappen van de Drents Overijsselse Delta, en van Rijn en IJssel hebben reeds aangegeven om mee te werken om landelijke showcases te ontwikkelen in hun beheergebied;
- Het zorgen voor **goede (wetenschappelijke) monitoring en evaluatie** van de showcases, zodat de voorbeelden optimaal kunnen worden gebruikt voor het overtuigen van sceptici. Eind 2019 komt er dank zij ons een buitengewoon hoogleraar ‘vis en zoetwatersystemen’ aan de Universiteit van Wageningen. Samenwerking met dergelijke partijen kan bijdragen aan gedegen documentatie van showcases;
- De lancering van een **publiekriendelijke website en gerelateerde social media** activiteiten over vismigratie gekoppeld aan de wereld vismigratiedag. De Waddenvereniging heeft aangegeven dat www.blijervis.nl, dat tot nu toe beperkt was tot de vismigratierivier, hiervoor beschikbaar is. Zij willen graag deze website door WFMF laten door-ontwikkelen naar een landelijke en uiteindelijk ook naar een internationale website. We mikken op 25.000 volgers van de BlijëVis in 2024;
- Het vieren van successen via **coördinatie van de vismigratiedag** in Nederland, waarbij onze bekende promotors, zoals Freek Vonk en Klaas van der Eerden, helpen om de inzichten rond het onderwerp naar het grotere publiek over te brengen. In 2022 willen we via de media 3 miljoen mensen in Nederland bereiken, en 6 miljoen in 2024.

WAT GAAN WE DOEN IN AFSTEMMING MET DUITSE, BELGISCHE, LUXEMBURGSE, FRANSE EN ZWITSERSE PARTNERS EN SUPPORTERS?

- **Vismigratie cultureel agenderen** via een project dat verhalen ophaalt vanaf de Waddenzee, langs de IJssel en Rijn, van Terschelling tot Zwitserland. Met een reizend gezelschap van schrijvers, interdisciplinaire theatermakers en andere kunstenaars bezoeken wij de mensen die langs de migratieroute wonen: wat betekent de terugkeer van het leven in de rivier voor hen en hun omgeving en hoe zien zij de toekomst van hun leefomgeving? Per land zal dit minstens 5.000 nieuwe volgers moeten opleveren;
- Het boven tafel krijgen **van lijsten van oude en overbodige barrières** in de stroomgebieden, voor het jaar 2021 en verwijdering van deze troep in gang zetten en het katalyseren van financiële middelen door andere subsidiebronnen los te maken. Denk aan Europees, grensoverschrijdende programma's, crowd-funding en nieuwe samenwerkingsprojecten;

- Het gezamenlijk vieren van successen via coördinatie van de vismigratiedag, met evenementen langs de Rijn, Eems, Schelde en Maas. Dat doen we in afstemming met fora als de Rijncommissie, Maascommissie en de relevante bezoekerscentra langs de rivieren. Hiermee willen we bovenop het Nederlandse bereik minstens 2 miljoen extra mensen in de stroomgebieden bereiken;

WAT GAAN WE DOEN IN NEDERLAND IN AFSTEMMING MET DAM REMOVAL EUROPE?

- **Ondersteuning coördinatie van het Dam Removal Europe netwerk** waarbij kennis- en best practice ervaringen optimaal worden uitgewisseld (seminars en trainingen), een crowdfunding platform wordt opgeschaald zodat het aantal verwijderde dammen via crowdfunding kan worden verdrievoudigd (van 11 naar 33) en twee van de tien geplande zeer grote opschaalbare damverwijderingsprojecten voor 2024 kunnen worden uitgevoerd;
- Zorgen dat alle lidstaten van de **EU lijsten van oude, en overbodige barrières** gaan opstellen voor 2024;
- Het ondersteunen van (particuliere initiatieven) voor damverwijdering. Door het opstellen en verspreiden van een **handleiding** Dam Removal voor Dummies voor mensen die lokaal daadwerkelijk dammen (willen) gaan verwijderen, voor 2022.
- Organisatie van een **internationaal congres** Free Flowing Rivers Summit waar internationale deskundigen en leden van het Europese Parlement in 2023 bijeen komen en ervaringen delen. Dit wordt de eerste keer dat een dergelijk congres over dit thema wordt georganiseerd. Naast een wetenschappelijk programma is er ruimte voor een film festival over stromende rivieren en dam verwijdering. De uitkomsten bieden weer aanknopingspunten voor toekomstige acties en programma's. Er zal worden voortgebouwd op het World Recreational Fisheries Congres dat in plaats vindt in Nederland in 2020, georganiseerd door Sportvisserij Nederland in samenwerking met de European Anglers Alliance.

WAT HEBBEN WE HIERVOOR NODIG?

We gaan uit van het volgende budget voor vier jaren. (Een meer gedetailleerd overzicht kan desgewenst worden aangeleverd.)

We willen de Nationale Postcode Loterij vragen om een bijdrage van 950.000 euro, waarbij we co-financiering als volgt hebben gepland. (Een meer gedetailleerd overzicht kan desgewenst worden aangeleverd.)

NEDERLAND		
Regelen van opschaalbare showcases (2020 – 2024)	5 aansprekende barrières worden verwijderd voor soorten als forel, zalm, paling, rivierprik, fint en de winde	300.000
Wetenschappelijke monitoring showcases (2024)	1 peer-reviewed paper dat laat zien dat verwijderen van kleine stuwen in NL veilig is en werkt	100.000
Website en social media (2020 –2024)	Van 1.500 naar 25.000 volgers in 2024	100.000
Coördinatie vismigratie-dag (2022 en 2024)	Bereik in NL van 3 mln mensen in 2022 en 6 mln in 2024	150.000
STROOMGEBIEDEN		
Vismigratie cultureel agenderen (2020-2022)	5.000 nieuwe volgers en draagvlak voor tenminste 1 extra damverwijdering per land	150.000
Lijsten overbodige barrières (2020-2021)	Lijst die jaarlijks kan worden gemonitord en waar op kan worden afgerekend	100.000
Coördinatie vismigratie-dag (2022 en 2024)	2 miljoen mensen extra bereik in stroomgebied (bovenop NL)	100.000
EUROPEES		
Ondersteuning Dam Removal Europe (2020-2024)	Ondersteuning uitbreiding van crowdfunding platform voor Europese landen leidend tot verdrievoudiging van verwijderde dammen (van 11 naar 33) en leidend tot 2 zeer grote opschaalbare dam verwijdering projecten	300.000
Lijsten door lidstaten van overbodige barrières (2024)	Lijsten die jaarlijks kunnen worden gemonitord en waarop kan worden afgerekend, op nationaal en op Europees niveau	100.000
Handleiding: Dam Removal voor Dummies (2022)	Vrij downloadbare handleiding	50.000
Congres: Free-Flowing Rivers summit (2023)	Europees Parlement en Europese overheden worden direct betrokken bij de resultaten.	100.000
TOTAAL		1.550.000
Sportvisserij NL (in kind)		200.000
Andere organisaties zoals WWF, TNC, etc.		400.000
Nationale Postcode Loterij		950.000
TOTAAL		1.550.000

WAT LEVERT HET NU OP?

Naast concrete resultaten zoals vijf showcase damverwijderingen in Nederland, het in kaart brengen van de versnipperde informatie over damverwijdering en het agenderen, promoten en monitoren ervan op zowel nationaal als internationaal niveau streven wij natuurbehoud na. Vrij stromende rivieren, waar de trekvissen weer terugkomen, zijn niet alleen goed voor de vis, maar ook voor de rivier, het ecosysteem, de waterkwaliteit en ook de mens. De World Fish Migration Foundation, Sportvisserij Nederland en partners maken zich hier druk om. Om de kilometer stoot de vis zijn neus en maatregelen als passages blijken niet goed te werken. Wij luiden daarom de noodklok. Alleen in Nederland zijn er al 1.800 barrières die opgeruimd kunnen worden. In Europa is de schatting dat dit er meer dan 30.000 zijn. Dit zijn barrières die ooit een functie hadden, maar deze in de loop der tijd zijn verloren en in de vergetelheid zijn geraakt. Omdat rivieren zich niets aantrekken van landgrenzen en de vissen ook niet, moeten we groter denken dan alleen Nederland. Daarom richten wij ons op Nederland, de stroomgebieden en op het Europese niveau. Verandering kan alleen als deze drie niveaus bewust zijn en dit probleem willen aanpakken. Met de bijdrage van de Postcode Loterij kunnen we heel concreet aan de slag gaan en mooie resultaten behalen. Samen geven we natuur en vis weer vrij spel! Bij minstens vijf rivieren gaan we door middel van onze acties herstel zien van verschillende soorten zoals forel, paling, rivierprik, finten en de winde.

NEDERLAND WEER VOL MET VIS MET STEUN VAN DE POSTCODE LOTERIJ

In Nederland zijn nu al drie majeure vismigratie projecten die internationaal aandacht verdienen. De eerste is de vismigratierivier op de Afsluitdijk die aantoon dat waterveiligheid, vismigratie en recreatie in één integraal project samen kunnen gaan. De tweede is de Kier / Droomfondsproject Haringvliet. Hier worden de Haringvlietssluisen geopend voor trekvissen waarmee een belangrijke stap wordt gezet om de natuur weer wat meer ruimte te geven. De derde is het recent gestarte ‘Red onze paling project’ van RAVON en de Good Fish Foundation. De Nationale Postcode Loterij is bij alle drie projecten van doorslaggevende betekenis geweest. Ons project ‘Vrij baan voor vissen’ zorgt voor een passend en noodzakelijk vervolg. We kijken naar alle migrerende vissoorten tussen bron en monding in zee en brengen migratieroutes in beeld. We gaan nog een stap verder door juist ook obstakel verwijdering op de agenda te zetten en te promoten. We bundelen de betrokken en lopende projecten en mensen zodat de ambitie van vismigratie breder worden opgepakt, van lokaal tot internationaal. Nederland loopt voorop als het gaat om watermanagement en innovatie hierin. Dit kunnen wij nu ook voor vismigratie zijn met hulp van de Nationale Postcode Loterij.

BIJLAGE I: SPORTVISSERIJ NEDERLAND EN NATUUR AMBITIES

De sportvisserij vormt een grote recreatieve sector. Rond de 1,5 miljoen Nederlanders gooit regelmatig een hengel uit. Veruit de meeste sportvisserij in Nederland is catch & release. Van de sportvissers is het merendeel man, 10 - 15 % is vrouw en circa 25% zijn kinderen (bron: NIPO/TNS/Kantar onderzoeken). Hiermee is sportvisserij één van de meest beoefende buitenactiviteiten in Nederland.

Opvallend is dat de sportvisserijorganisatie de laatste jaren sterk is gegroeid. Vrijheid, natuurbeleving, ontspanning en de spanning van het vangen van een (grote) vis vormen nog steeds een succesvolle formule die de concurrentie van computerspelletjes, TV en sportactiviteiten blijkbaar moeiteloos aan kan. Het laat kinderen weer buitenspelen, de natuur ontdekken en het verbindt vele mensen met de natuur onder water. Een belangrijk kenmerk van de sportvisserij - en dat vormt ook haar kracht - is dat het dwars door alle lagen van de bevolking heen gaat: sportvissen is een echte volkssport beoefend door jong & oud, arm & rijk, allochtoon & autochtoon.

Overigens is sportvisserij met een totale omzet van bijna 700 mln. euro per jaar in Nederland ook een belangrijke economische activiteit. Tientallen groothandels, honderden hengelsportzaken, maar ook diverse bootverhuurbedrijven, reisbureaus en verblijfsaccommodaties hebben economisch voordeel bij sportvisserij en zorgen voor werkgelegenheid. De belangrijkste uitgaven van sportvissers zijn voer/lokaas, hengelmateriaal, reis & verblijf, eten & drinken en boothuur.

Sportvisserij Nederland: een professionele organisatie die natuurbeleving, natuurontwikkeling, sport en recreatie verbindt.

Sportvisserij Nederland zet zich in om vissers bij de beoefening van hun (recreatieve) sport te helpen. Het ziet vissen als een verbinding van recreatie en natuurbeleving aan het water. Sportvisserij Nederland streeft naar een goede, gevarieerde en duurzame visstand, voor leden die in Nederland vissen en voor leden die vissen in het buitenland.

Sportvisserij Nederland is een vereniging die bijna 600.000 aangesloten sportvissers vertegenwoordigt. Zij is aangesloten bij NOC*NSF. Sportvisserij is na voetbal de grootste sportbond van Nederland. De communicatie is niet alleen gericht op de achterban maar ook op de samenleving en overheden, zoals waterinrichters en waterbeheerders om de kwaliteit van de waternatuur te verbeteren. Sportvisserij Nederland heeft een professionele organisatie en een bestuur dat de verantwoordelijkheid voor de voorbereiding en uitvoering van het beleid draagt. Het bestuur wordt gekozen in de algemene ledenvergadering. Sportvisserij Nederland heeft verschillende sterke en specifieke communicatiekanalen naar haar achterban. Het is opvallend dat de achterban van Sportvisserij Nederland weinig overlap heeft met de

achterban van natuurorganisaties. Het lijkt een geheel andere doelgroep, waarbij het streven naar bescherming van trekvissen echter wel volledig wordt gedeeld.

Voor de daadwerkelijke voorbereiding en uitvoering van het beleid beschikt Sportvisserij Nederland over een bureau te Bilthoven met 50 professionele medewerkers en 40 medewerkers in de regio. De belangrijkste activiteiten van Sportvisserij Nederland zijn:

- Belangenbehartiging (van lokaal tot internationaal);
- Advisering en onderzoek (visstand, waterinrichting en waterbeheer, voorzieningen);
- Communicatie, educatie en marketing;
- Visdocumenten en de organisatie van (inter)nationale wedstrijden.

Sportvisserij Nederland werkt met een begroting van ruim 10 mln. euro per jaar. De belangrijkste inkomsten komen uit de aanschaf van de VISpas door sportvissers. Sportvisserij Nederland besteedt circa een derde van haar jaarbudget (2,5 tot 3 miljoen euro) om de wateren en visstand in Nederland te verbeteren middels lobby, onderzoek, advisering en voorlichting.

Sportvisserij Nederland is een ondernemende, vernieuwende organisatie die veel samenwerkt met andere partijen. Zij heeft een zeer goede werkrelatie met overheden, wetenschap, bedrijfsleven, sport & recreantenorganisaties en natuur & milieuorganisaties. In Nederland wordt onder andere nauw samengewerkt met Wereld Natuur Fonds, de Waddenvereniging, Natuurmonumenten, Vogelbescherming en ARK Natuurontwikkeling. Sportvisserij Nederland is aangesloten bij de European Anglers Alliance (EAA). Dit is een overkoepeling van hengelsportorganisaties uit Europese landen die in Brussel de belangen van de sportvisserij behartigt. Sportvisserij Nederland is ook lid van de CIPS (Confederation Interational de la Peche Sportive), een internationale overkoepelende organisatie van sportvisserijorganisaties uit 80 landen. Daarnaast heeft Sportvisserij Nederland in 2008 het predicaat 'koninklijk' gekregen.

Belangrijke zaken waar de afgelopen periode aan is gewerkt:

- **Belangenbehartiging:** visserijakkoord Noordzeekust, regulering verduurzaming IJsselmeervisserij en dierenwelzijn; samen met o.a. partners Wereld Natuur fonds, Wetlands International, Blauwe Hart en Vogelbescherming Nederland;

- **Communicatie en educatie:** VIS-TV (elke dag en elke zondag, totaal 1,8 mln kijkers), VISvrouwen, jeugdvisprogramma Nickelodeon, vloggers als Enzo Knol, VISblad, digitale communicatie, jeugdwerk en vislessen op de basisscholen; samen met o.a. RTL 7 en RTL 4;
- **Advisering en begeleiding:** Vismigratierivier, Droomfondsproject Haringvliet, Haaïen en Roggen terug in de Noordzee, Herintroductieprogramma Europese steur, Aalherstel programma; samen met o.a. partners Wereld Natuur Fonds, Stichting De Noordzee, Waddenvereniging, waterschappen, Rijkswaterstaat en de ministeries I&W en LNV;
- **Kennis en informatie:** Provinciale visatlassen en vissen-netwerk; samen met o.a. partners als de universiteiten Amsterdam, Nijmegen en Wageningen en STOWA;
- **Visdocumenten en controle:** handhaven en controle, opleiden politie en BOA's en rechtszaken tegen waterkrachtcentrale in de Maas; samen met o.a. partners Wereld Natuur Fonds;
- **Wedstrijden:** organisatie viswedstrijden in zee en binnenwater, internationaal en nationaal.

Bij belangenbehartiging wil Sportvisserij Nederland dat er meer werk wordt gemaakt van bescherming en herstel van swimways van trekvissen. Het gaat daarbij om swimways voor soorten zoals paling, steur, zeeforel en zalm, die daarvoor een open Rijn nodig hebben, in Nederland en aangrenzend in Duitsland en Frankrijk. Het gaat daarbij echter ook om swimways in het buitenland, voor behoud en ontwikkeling van de totale populatie en voor leden die ook in het buitenland vissen. Vanuit die hoek is de interesse in het werk van de World Fish Migration Foundation ontstaan.

BIJLAGE II: WORLD FISH MIGRATION FOUNDATION

De World Fish Migration Foundation zet zich in voor het behoud van trekvisserij wereldwijd en focust daarbij op het open houden en maken van trekroutes. Trekvisserij als zalm, paling en steur hebben het moeilijk en de World Fish Migration Foundation (WFMF) brengt hier verandering in. Het doet dit door lokale mensen - die het verschil maken - te verbinden met dit mondiale thema. Het gaat daarbij om het delen van kennis, elkaar te inspireren en zo gezamenlijk een vuist te maken om draagvlak te creëren, projecten te starten en beleid te beïnvloeden.

De World Fish Migration Foundation creëert wereldwijd communities, en helpt hen vervolgens om draagvlak te creëren met de organisatie van de enthousiasmerende en laagdrempelige Wereld Vismigratiedag (elke 2 jaar). Er waren succesvolle edities in 2014, 2016 en 2018. De editie in 2018 bestond uit 570 events, in 63 landen, met 3.000 deelnemende organisaties, 200.000 bezoekers en een mediabereik van 50 miljoen mensen. Het blijkt iedere keer een kapstok voor de start of uitvoering van projecten waarbij swimways worden hersteld. We beïnvloeden beleid door te zorgen dat de cruciale, internationale swimways voor trekvisserij in beeld worden gebracht, de ontwikkelingen worden bijgehouden en in te zetten op internationale bescherming. Dit ontbreekt momenteel nog volledig.

De World Fish Migration Foundation is partner in het Europese onderzoeksproject AMBER, dat het eerste overzicht van alle barrières in Europese rivieren in kaart brengt en aanbevelingen doet om de situatie te verbeteren.

Het project bestaat uit een consortium van 20 partners, met name Universiteiten, maar ook maatschappelijke organisaties zoals het Wereld Natuur Fonds en bedrijven uit de waterkracht sector. Het project wordt in 2020 afgerond, maar uit de voorlopige analyses blijkt dat tienduizenden tot honderdduizenden barrières in rivieren eigenlijk geen functie meer hebben en kunnen worden weggehaald.

De stichting is ook mede initiatiefnemer en trekker van Dam Removal Europe. Hierbij werken een zevental organisaties met ervaring in rivierherstel samen. Het is nu een dynamisch netwerk van gedreven en betrokken mensen die de ambitie delen om rivieren weer vrij te maken, voor visserij en de andere ecologische voordelen die de natuurlijke dynamiek met zich meebrengt. Elke organisatie brengt zijn eigen krachten en kwaliteiten in, om zo als som der delen een groter verschil te kunnen maken. Een crowdfunding platform voor het verwijderen van dammen heeft al 11 concrete damverwijderingen op geleverd.

Momenteel kijkt het consortium naar mogelijkheden om de nieuwe beweging verder op te schalen, in het licht van de enorme aantallen onnodige dammen die in feite kunnen worden weggehaald. De World Fish Migration Foundation blijft daarbij de beoogde partner voor coördinatie van het netwerk.

De World Fish Migration Foundation heeft een professionele Raad van Toezicht en een goed gekwalificeerd, internationaal team van medewerkers (momenteel 10 medewerkers en enkele vrijwilligers). De World Fish Migration Foundation wordt ondersteund en gefaciliteerd door vele partners. Het Wereld Natuur Fonds, The Nature Conservancy (USA), Waternet en Sportvisserij Nederland hebben gezamenlijk met de World Fish Migration Foundation een strategisch plan ontwikkeld om de organisatie de komende jaren te versterken. De samenwerking tussen Sportvisserij Nederland en de World Fish Migration Foundation is daar een cruciaal vervolg op.

WORLD FISH MIGRATION
FOUNDATION

Foto credits

- Cover: © Hyppo Wanders
- pag. 2: Ennerdale mill, © West Cumbria Rivers Trust
- pag. 4: Grote foto, © Jan Kamman / Sportvisserij Nederland
Inzet foto: © Martin P. Hemrich
- pag. 6: Grote foto en inzet: © Hyppo Wanders
- pag. 8: Grote foto: © Natuurmonumenten
Inzet foto: © AHV/Marco van Wieringen & Rick Beentjes
- pag. 10: adobe stock foto
- pag. 12: Grote foto, © Jan Kamman / Sportvisserij Nederland
Inzet foto: © Herman Wanningen
- pag. 14: Grote foto: © Anton Vorauer / WWF
Inzet foto: © Henk Postma/Waddenvereniging
- pag. 17: © Jan Nielsen
- pag. 22: © Wild Wonders of Europe / Konrad Wothe / WWF